

УДК 339.9.009.12(477)

<https://doi.org/10.32342/3041-2153-2024-2-37-8>

А.С. МАГДІЧ,

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри глобальної економіки
Університету імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро (Україна)*

<https://orcid.org/0000-0001-9290-9745>

О.А. ЗАДОЯ,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри глобальної економіки
Університету імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро (Україна)*

<https://orcid.org/0000-0002-4251-3061>

А.М. НОВІКОВ,

*студент НТУУ «Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського», м. Київ (Україна)*

<https://orcid.org/0009-0004-1834-3615>

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ¹

Дослідження присвячено вивченню основних факторів конкурентного стану соціально-економічної моделі України на сучасному етапі розвитку. Аналіз основних макроекономічних параметрів напередодні повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації показав значний потенціал стосовно економічного відновлення вітчизняної економіки після втрат у результаті карантинних заходів при пандемії COVID-19. Беручи до уваги сучасні реформи в Європейському Союзі стосовно

¹ Стаття підготовлена у рамках реалізації міжнародного проєкту «Конкурентоспроможність Європи у новій глобальній економіці» № 101176059 – EuCompet – ERASMUS-JMO-2024-HEI-TCH-RSCH

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Co-funded by
the European Union

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

підвищення конкурентоспроможності на основі Повідомлення Європейської комісії до Європейського парламенту, Ради, Європейського економічного і соціального комітету та Комітету регіонів «Довгострокова конкурентоспроможність ЄС: погляд після 2030 року», виявлено певні дотичні напрямки по реалізації відповідних перетворень в Україні. У результаті авторами розроблено комплексний підхід до підвищення конкурентоспроможності нашої держави. Відповідно до цього запропоновані можливі шляхи реалізації окремих компонентів комплексного підходу. Визначено, що за допомогою стимулів, пов'язаних з впливом громадськості та бізнесу на еліту, необхідно забезпечувати розробку, впровадження та контроль за виконанням найактуальніших реформ, а саме: безпекова реформа, інституційна реформа, відбудова інфраструктури, інноваційна реформа. Виокремлено найважливіші кроки, які стосуються в першу чергу поглиблення співпраці з іноземними партнерами як на рівні бізнес-структур, так і на владному рівні. Зазначено про необхідність рішучої боротьби з проявами корупції в усіх сферах життя та необхідне термінове інституційне реформування. На основі теорії культурних вимірів Г. Хофстеде проведений регресивний аналіз та пошук залежності між оцінкою якості інститутів за рейтингом «Global Competitiveness Index» та значенням культурних вимірів України. На основі проведених розрахунків та оцінки щільності статистичного зв'язку через коефіцієнт детермінації доведено, що вищий індивідуалізм корелює з вищою якістю інститутів й, навпаки, вища дистанція влади корелює з нижчою якістю інститутів. Залежність інститутів від інших культурних вимірів занадто слабка, щоб говорити про змістовність зв'язку, проте графічний аналіз довгострокової орієнтації та уникнення невизначеності дає підстави стверджувати про наявність спільної динаміки. Запропоновано три основні напрямки реалізації інституційної реформи: виховання громадянського патріотизму у населення, боротьба зі старою, корумпованою анти-національною елітою (олігархами) та вирощування патріотичних меритократів їм на заміну. Виконання цих умов створить міцний плацдарм для подальшого розвитку правової держави. Стосовно інфраструктурної відбудови та інноваційної реформи запропоновано реалізацію планів модернізації та цифровізації. Особливу увагу слід приділити впровадженню сучасних інструментів по використанню всього спектру можливостей фінансових та фондових ринків. Важливе значення також має реалізація сучасних освітніх підходів на всіх рівнях. Поєднання та вдала реалізація запропонованих процесів призведе до підвищення продуктивності і конкурентоспроможності. Драйвером позитивних змін повинен стати український бізнес та громадянське суспільство: підприємці знають, що їм потрібно для динамічного розвитку, громадяни – для гідного життя.

Ключові слова: конкурентоспроможність, продуктивність, стимули, безпекова реформа, інституційна реформа, відбудова інфраструктури, інноваційна реформа, цифровізація, еліти, бізнес, громадськість, соціально-економічна модель, культурний вимір, освіта

JEL classification: O10; O30; H54; L21; Z13

The study focuses on examining the key factors influencing the competitive state of Ukraine's socio-economic model at the current stage of development. An analysis of major macroeconomic parameters on the eve of Russia's full-scale invasion revealed substantial potential for economic recovery following the losses incurred due to COVID-19 pandemic restrictions. Taking into account recent European Union reforms aimed at enhancing competitiveness based on the European Commission's Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, and the Committee of the Regions, titled «Long-term competitiveness of the EU: looking beyond 2030,» certain related directions for implementing relevant transformations in Ukraine have been identified. As a result, the authors developed a comprehensive approach to enhance the competitiveness of Ukraine. Correspondingly, possible pathways for implementing specific components of

this comprehensive approach were proposed. It has been determined that, through incentives involving public and business influence on the elite, it is necessary to ensure the development, implementation, and monitoring of the most urgent reforms, namely: security reform, institutional reform, infrastructure reconstruction, and innovation reform. The most critical steps were identified, primarily involving the deepening of cooperation with foreign partners at both business and governmental levels. The need for decisive action against corruption in all areas of life and the urgent institutional reform required was also highlighted. Using G. Hofstede's cultural dimensions theory, a regression analysis was conducted to explore the relationship between institutional quality ratings from the "Global Competitiveness Index" and Ukraine's cultural dimension values. Based on these calculations and the evaluation of statistical correlation density through the determination coefficient, it was found that higher individualism correlates with higher institutional quality, while higher power distance correlates with lower institutional quality. The dependency of institutions on other cultural dimensions was too weak to indicate a meaningful relationship; however, graphical analysis of long-term orientation and uncertainty avoidance suggested a shared dynamic. Three main directions for implementing institutional reform were proposed: fostering civic patriotism among the population, combating the old, corrupt, anti-national elite (oligarchs), and cultivating patriotic meritocrats as replacements. Meeting these conditions would establish a strong foundation for further development of a rule-of-law state. Regarding infrastructure reconstruction and innovation reform, plans for modernization and digitalization were proposed. Particular attention should be paid to implementing and utilizing modern tools to leverage the full spectrum of financial and stock market opportunities. The implementation of modern educational approaches at all levels is also of great importance. The successful combination and implementation of these proposed processes will lead to increased productivity and competitiveness. The driver of positive changes should be Ukrainian business and civil society: entrepreneurs understand what is needed for dynamic growth, and citizens know what is required for a decent life.

Keywords: *competitiveness, productivity, incentives, security reform, institutional reform, infrastructure reconstruction, innovation reform, digitalization, elites, business, public, socio-economic model, cultural dimension, education*

JEL classification: *O10; O30; H54; L21; Z13*

Актуальність дослідження. Третє десятиліття Україна почала з надією на динамічне економічне відновлення. Періоди послідовних попередніх кризових явищ, як-то глобальна світова рецесія 2008 р., анексія Криму та втрата контролю над певними територіями на сході України, пандемія COVID-19 звичайно достатньо сильно порушили і без того хитку рівновагу в соціально-економічній моделі нашої країни. 2021 р. за всіма основними макроекономічними показниками виявився достатньо вдалим. Інфляція залишалася на таргетованому рівні, що дало змогу знижувати облікову ставку і відповідно поживлявати економічну активність і з точки зору споживчого попиту, і з точки зору розбудови бізнесу. Ринок праці також почав демонструвати ознаки позитивних змін. Зовнішні міжнародні інвестиції досягли відмітки вище 7 млрд дол, що є найбільшим показником з 2012 р. Також потрібно відмити початок впровадження в той період достатньо перспективних реформ, спрямованих на зближення з ЄС та посиленням позицій вітчизняної продукції на світових ринках. Звичайно всі ці фактори давали поштовх до підвищення конкурентоспроможності України в цілому. Але початок повномасштабного вторгнення Росії призвів до значного погіршення ситуації як у соціальній, так і в економічній сферах. Наразі невідкладними є питання вирішення безпекових викликів. Цілоком

зрозуміло, що економічна складова нашого успіху на полі бою повинна бути достатньо стійкою, що в свою чергу вимагає перегляду стратегії розвитку та виявлення основних напрямків термінового реформування та регулювання складових національної економіки. Саме цей шлях дасть можливість Україні за рахунок досягнення високого рівня конкурентоспроможності і надалі відстоювати свої політичні інтереси, захищати соціальну сферу та розбудовувати економіку. І це у свою чергу дасть змогу захистити суверенітет та незалежність держави.

Огляд літератури. Питання досягнення стану стійкого динамічного економічного зростання через підвищення загальної конкурентоспроможності країни розглядалося багатьма дослідниками. Серед вітчизняних робіт можна виділити наступних авторів: Франко Л.С. (визначається концептуальне підґрунтя обґрунтування взаємозв'язку державної інноваційної політики та конкурентоспроможності держави на міжнародному ринку) [1], Тульчинська С.О., Радкевич Д.О. (розкриваються теоретичні та практичні аспекти реалізації конкурентної стратегії підприємства на зовнішньому ринку в умовах глобалізації) [2], Оскольский В.В. (підкреслюється важливість кластеризації економіки задля підвищення конкурентоспроможності держави) [3], Маршавін Ю.М., Кицак Т.Г., Василенко А.О. (досліджується проблема посилення конкурентоспроможності ринку праці та відображається взаємозв'язок з ключовими соціально-економічними процесами) [4]. Також цій проблематиці приділяли увагу в свої дослідженнях і закордонні вчені, а саме: Джамбор А., Бабу С. (розглядаються основні теоретичні підходи для виміру конкурентоспроможності на мікро- та макрорівнях) [5], Фурман Дж.Л., Портер М.Е., Стерн С. (досліджується вплив інноваційних процесів на стан конкурентоспроможності та зростання національних економік) [6], Ежіон П., Черіф Р., Гасанов Ф. (аналізується вплив конкуренції та інновацій на економічне зростання і соціальну рівність) [7], Лодха С.С., Бхатнагар Б.П., Шарма Н. (розглядаються різні підходи до формування конкурентної переваги на глобальному рівні, що є важливим для національних економік у процесі глобалізації) [8]. Але слід відмітити, що теперішній геополітичний стан України та ті виклики, з якими зіткнулася наша держава, є в своєму роді унікальними. Тож приймаючи до уваги праці відомих вчених, ми дійшли до висновку, що необхідно більш детально розглянути ситуацію стосовно пошуку дієвих інструментів щодо підвищення конкурентоспроможності України в теперішніх реаліях.

Метою цієї статті є розробка можливих шляхів підвищення конкурентоспроможності України на підставі побудови комплексного підходу, аналізу запропонованих реформ, регресивного аналізу та аналізу коефіцієнтів детермінації за теорією Г. Хофстеде задля визначення якісного стану інституцій в залежності від культурних вимірів.

Методологія. У процесі дослідження застосовувалися методи історичного порівняння, статистичного аналізу, регресивного аналізу, а також використовувалися прийоми табличного, графічного, історичного аналізів, логічної оцінки, дедукції та індукції.

Виклад основного матеріалу. Цілком зрозуміло, що досягнення високого рівня національної конкурентоспроможності можливе лише за умови поєднання та синергетичного ефекту реформ у певних напрямках. Наша держава може

приймати до уваги фактори досягнення стійкої конкурентоспроможності, які висвітлені в Повідомленні Європейської комісії до Європейського парламенту, Ради, Європейського економічного і соціального комітету та Комітету регіонів «Довгострокова конкурентоспроможність ЄС: погляд після 2030 року», а саме: функціонуючий єдиний ринок, доступ до приватного капіталу та інвестицій, державні інвестиції та інфраструктура, дослідження та інновації, енергія, циркулярність, цифровізація, освіта та навички, торгівля та відкрита стратегічна автономія [9]. Але зважаючи на геополітичний стан сучасної України та виклики, які пов'язані з російської агресією, конкурентоспроможність нашої держави, в першу чергу, буде залежати від безпекової складової. Через значні руйнування необхідним елементом відновлення економіки є відбудова інфраструктури. Україна наразі йде шляхом євроінтеграції, і поки що ми не може використовувати всі переваги єдиного європейського ринку, але прискорити і зробити більш якісним процес інституційного реформування – це безпосереднє завдання для скорішого вступу в ЄС. І звичайно інноваційний напрямок реформ в усіх галузях виступає дуже потужним драйвером підвищення конкурентоспроможності в сучасному світі, і Україна в цьому процесі не є виключенням – ми потребуємо якісних сучасних технологічних змін і в освіті, і в енергетиці, і в цифровізації, і в багатьох інших аспектах нашого соціально-економічного середовища [10]. Всі ці перетворення допоможуть здолати технологічний розрив, досягти високого рівня продуктивності та наблизити рівень конкурентоспроможності України до середньоєвропейського.

З нашої точки зору, шлях до заявленої мети можна лаконічно уявити як піраміду (рис. 1). Розглянемо кожний її щабель знизу вгору.

Рис. 1. Комплексний підхід до підвищення конкурентоспроможності України*

*Власна розробка авторів

Стимули. Для успішного проведення життєво необхідних реформ потрібна політична воля та інтелектуальне підґрунтя. До політичної волі здатні три типи агентів – еліти, групи тиску (групи захисту інтересів) та маси (народ або громадськість). Під елітами ми розуміємо громадян, що мають доступ до владного ресурсу: політичні еліти – до важелів прийняття рішень на рівні держави, адміністративні еліти – до процесу впровадження прийнятих рішень та реалізації політик та економічні еліти – до капіталу. Групи тиску – це певна група людей, метою діяльності яких є тиск на вибір та прийняття рішень [11] (профспілки, підприємницькі організації, правозахисні об'єднання тощо). Маси – неорганізоване або стихійно організоване суспільство, його широкі верстви. Між й всередині еліт, груп захисту інтересів та народних мас постійно точиться конфлікт, що набуває різних форм у залежності від інституційних рамок (наприклад, наявність конкурентних, демократичних виборів або спадковість державної влади) та обставин. Цей конфлікт призводить до деякої конфігурації економічних та політичних інститутів, де перші – це, наприклад, структура прав власності та ефективність ринків, а другі – форма правління або обмеження на політиків [12, с. 1 - 4]. Виходячи з гіпотези про егоїстичну поведінку еліт, групи тиску та громадськість повинна докладати зусиль, щоб можновладці проводили реформи, від яких виграє все суспільство, а не вузький прошарок населення країни.

У цьому контексті, хоча це звучить нігілістично, нам допомагає війна. Українська еліта обирає раціональний варіант – краще втратити можливість захищати свої комерційні інтереси через державні органи, можливість заробляти на корупції, проте залишити за собою вже накопичену власність та посади. Але є проблема – особи, що приймають рішення на державному рівні, не дуже поспішають впроваджувати обіцяні нововведення. Саме тому іншим агентам – групам інтересам й громадськості – слід підштовхувати владу до реформ.

Конституція України гарантує «право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів...» (стаття 36) [13]. Відповідно, можна сформулювати поради для бізнесу: 1) об'єднуватись у галузеві асоціації та дискусійні бізнес-клуби, які стануть платформою для розробки єдиного бачення українськими підприємцями майбутнього країни; 2) кооперуватися з громадськими організаціями та окремими активістами задля виступу єдиним фронтом позитивних змін; 3) проводити консультації з органами державної та місцевої влади, артикулюючи власну позицію; 4) фінансово та інформаційно підтримувати політичні партії, що відстоюють демократичні та проєвропейські цінності; 5) доносити до широкого загалу свої ідеї через ЗМІ та нові медіа, розвінчуючи міфи щодо «лихих підприємців-лідарів».

У громадськості ширший інструментарій впливу на владу. Так, мітинги та акції протесту, фактично, заборонені під час війни, за деякими виключеннями [14, 15], проте громадянам доступні інші засоби: петиції, громадські слухання, місцеві ініціативи тощо. Крім того, сучасні інформаційні технології дозволяють акумулювати потужну підтримку громадян, звернути увагу влади та суспільства на актуальні виклики сьогодення.

Безпекова реформа. Безпека – це необхідна передумова розвитку національної економіки. Ризик фізичного знищення блокує більшість інвестиційних проектів як іноземців, так й вітчизняних підприємців. Наразі продовжує зберігатися високий ризик ще більшого пошкодження енергетичної та портової інфраструктури, ескалації війни та збільшення її термінів. Тому питання підвищення захищеності тилу є центральним для досягнення сталих темпів економічного зростання. Тут розрізняють два варіанти вирішення проблеми: страхування воєнних ризиків та розвиток протиповітряної оборони.

Україна почала співпрацю з Багатостороннім агентством гарантій інвестицій (MIGA), що входить до групи Світового банку, та Міжнародною фінансовою корпорацією розвитку США (DFC). Співпраця з MIGA та DFC є особливо цікавою для нашої країни, бо організації надають гарантії – страхують політичні ризики, сприяють кредитуванню, більш того, DFC має цілу низку фондів підтримки малого та середнього бізнесу. З початку повномасштабної війни станом на кінець 2023 р. MIGA видало гарантії Україні на загальну суму 196 млн дол. [16]. Американська корпорація з фінансування міжнародного розвитку (DFC) схвалила п'ять нових проектів загальною вартістю понад 380 млн дол. США для підтримки продовольчої безпеки, малого бізнесу, системи охорони здоров'я та міжнародної торгівлі [17].

Однак, ми вважаємо, що поточний стан страхування політичних ризиків в Україні є незадовільним. Авжеж міжнародна підтримка здатна на багато чого, але зазвичай вона орієнтована на зовнішніх партнерів, у той час як вітчизняний інвестор та підприємець відчуває гостру нестачу гарантій. Україні потрібен вітчизняний орган перестрахування або гарантування інвестицій. У першому випадку, держава допоможе національним страхувальникам, які надають послуги зі страхування воєнних ризиків (такими є, наприклад, «ВУСО», «АРКС», «ІНГО» та ін. [18, с. 48]), знизити потенційні видатки, таким чином підвищити доступність страхування. Другий варіант передбачає розробку механізму гарантування прямих і непрямих збитків підприємств та громадян, зазнаних через або внаслідок бойових дій. Компромісним варіантом може стати обов'язкове страхування військових ризиків. Так, держава знизить вартість такого страхування шляхом перестрахування чи за допомогою мультидонорського фонду гарантування інвестицій.

Інша площина безпекової реформи – це система протиповітряної оборони (ППО). Спільними зусиллями української армії вдалося досягти надзвичайної ефективності ППО. З відкритих джерел відомо, що на озброєнні ЗСУ знаходяться зенітно-ракетні комплекси (ЗРК) Бук-М1, С-125 та С-300, а також їхні модернізації [19]. Крім того, західні партнери постачають великий асортимент сучасних систем ППО, наприклад, “Stormer HVM”, “Hawk”, “Patriot” та багато іншої техніки [20].

Інституційна реформа. Сучасна історія України доводить, що головна проблема нашої конкурентоспроможності – це наднизька (за європейськими мірками) якість інституцій. Вітчизняні вчені за десятиліття напруженої роботи розробили осяжний інтелектуальний спадок щодо цієї проблеми. З нашого боку, хотілося б доповнити його, розглянувши історію становлення

українських інститутів з точки зору моделі Д. Аджемоглу, лауреата Нобелівської премії з економіки 2024 р. Так, американський економіст турецького походження створив змістовну концепцію еволюційного розвитку політичних та економічних інститутів. На його думку, сучасний стан економічних (за визначенням автора «хороші економічні інститути це ті, що забезпечують захист прав власності та відносно рівний доступ до економічних ресурсів широким верствам суспільства» [12, с. 9]) та політичних («хороші політичні інститути це ті, які стримують тих, хто володіє політичною владою, наприклад, шляхом створення балансу сил у суспільстві, корисні для появи хороших економічних інститутів» [12, с. 10]) інститутів у період t продиктований політичною владою – комбінацією влади *de jure* та влади *de facto*, де прикладом першої є Конституція та виборчі правила, а другою – здатність вирішувати завдання колективних дій, мобілізувати зброю тощо. Політична влада *de jure* впливає з політичних інститутів, *de facto* – з розподілу ресурсів у той же період t . Характеристикою економічних інститутів є їх економічна ефективність (у мові оригіналу “economic performance”), іншими словами, національна продуктивність. Теперішній стан економічних інститутів створює новий розподіл ресурсів у майбутньому в періоді $t+1$, який формує нову владу *de facto*, а сьогочасна політична влада створює нові політичні інститути в $t+1$, з яких впливає майбутня влада *de jure* у періоді $t+1$.

З концепції Д. Аджемоглу випливає, що національна конкурентоспроможність (яка визначається продуктивністю) складається під дією економічних інститутів. Вітчизняна національна еліта, а саме олігархат разом з клептократами-чиновниками, не зацікавлена в створенні «хороших» економічних інститутів, що в свою чергу повинно стримувати підвищення національної конкурентоспроможності. Поряд з цим, слід зазначити, що агресія Російської Федерації згуртувала суспільство у 2014 та 2022 рр. Українське суспільство усвідомило свою суб'єктність у країні. Не тільки держава керує країною, але й ще суспільство, що є характеристикою ліберальної демократії.

Висунемо гіпотезу: теперішній стан інститутів залежить від культурних особливостей її нації. Оцінку якості інститутів візьмемо з «Global Competitiveness Index» [21] за 2019 р., а для кількісної оцінки культури використаємо модель Хофстеде – значення культурних вимірів країн світу за 2015 р. [22]. Пошук залежності проведемо методом парної регресії.

Теорія культурних вимірів Г. Хофстеде пропонує порівнювати культури за кількома вимірами:

- дистанція влади – показує, наскільки велику нерівність у розподілі влади підлеглі сприймають як нормальну. Вищі значення свідчать про прийняття підлеглими більш авторитарного стилю керівництва [23];
- індивідуалізм – показує, наскільки громадяни інтегровані до груп: чи вони автономні і самі дають собі раду, чи щільно пов'язані зі згуртованими групами в обмін на безумовну лояльність [24];
- мотивація на успіх (маскулінність) – показник розподілу «традиційних» гендерних ролей. У маскулінних суспільствах більше цінуються напористість, досягнення і конкуренція. У фемініних важливішими

є турбота, скромність і кооперація, а розподіл гендерних очікувань не такий виражений;

- поблажливість (потурання) – ступінь регуляції задоволення людських потреб і бажань, що стосуються розваг і насолоди життям, соціальними нормами. Культури з вищими значеннями передбачають їх відносно вільне задоволення;

- довгострокова орієнтація – орієнтація на майбутнє, важливість ощадливості і особистих зусиль, прагматизм і готовність змінюватися. Короткотермінова орієнтація пов'язана з минулим або теперішнім, важливістю традицій;

- уникнення невизначеності – здатність витримувати неоднозначні й неочікувані ситуації. У культурах з більшим індексом є вищими тривожність, емоційність, дискомфорт при зіткненні з невідомим, намагання мінімізувати такі ситуації чіткими правилами.

Лінії регресії були побудовані за методом найменших квадратів.

Оцінимо щільність статистичного зв'язку через коефіцієнт детермінації R^2 .

Результати регресійного аналізу зазначені у таблиці 1.

Таблиця 1

Результати регресійного аналізу*

Дистанція влади			
	Лінійна	Квадратична	Кубічна
Вільний коефіцієнт	78,50	89,50	70,31
$a1$	-0,2989	-0,7407	0,5862
$a2$	-	0,0038	-0,0218
$a3$	-	-	0,0001
Коефіцієнт детермінації	29,99%	33,40%	37,08%
Індивідуалізм			
	Лінійна	Квадратична	Кубічна
Вільний коефіцієнт	47,84	48,26	50,93
$a1$	0,2997	0,2761	0,0385
$a2$	-	0,0002	0,0058
$a3$	-	-	-0,00004
Коефіцієнт детермінації	37,34%	37,35%	37,48%
Мотивація до досягнення			
	Лінійна	Квадратична	Кубічна
Вільний коефіцієнт	66,32	73,91	81,36
$a1$	-0,1064	-0,4625	1,1101
$a2$	-	0,0035	0,0176
$a3$	-	-	-0,0001
Коефіцієнт детермінації	3,30%	7,04%	8,94%

Уникнення невизначеності			
	Лінійна	Квадратична	Кубічна
Вільний коефіцієнт	72,46	73,49	65,16
$a1$	-0,1696	-0,2094	0,3767
$a2$	-	0,0003	-0,0108
$a3$	-	-	0,0001
Коефіцієнт детермінації	11,56%	11,59%	12,55%
Довгострокова орієнтація			
	Лінійна	Квадратична	Кубічна
Вільний коефіцієнт	51,86	45,91	37,61
$a1$	0,1539	0,4714	1,2120
$a2$	-	-0,0032	-0,0204
$a3$	-	-	0,0001
Коефіцієнт детермінації	9,84%	12,23%	14,20%
Поблажливість			
	Лінійна	Квадратична	Кубічна
Вільний коефіцієнт	55,44	43,58	62,74
$a1$	0,0742	0,6927	-1,0595
$a2$	-	-0,0064	0,0348
$a3$	-	-	-0,0003
Коефіцієнт детермінації	1,91%	11,35%	25,59%

*Власна розробка авторів

Аналіз коефіцієнтів детермінації та полів регресії показав, що існує деякий попарний статистичний зв'язок між якістю інститутів та дистанцією влади, індивідуалізмом. І хоча статистичний зв'язок слабкий (значення коефіцієнта коливається від 30 до 40%), що вказує на наявність інших факторів, однак, можна зробити висновок: вищий індивідуалізм корелює з вищою якістю інститутів й, навпаки, вища дистанція влади корелює з нижчою якістю інститутів. Залежність інститутів від інших культурних вимір занадто слабка, щоб говорити про змістовність зв'язку, проте графічний аналіз довгострокової орієнтації та уникнення невизначеності дає підстави стверджувати про наявність спільної динаміки.

Виходить, що інституційна реформа України повинна складатись з трьох інгредієнтів: виховання громадянського патріотизму у населення, боротьба зі старою, корумпованою анти-національною елітою (олігархами) та вирощування патріотичних меритократів їм на заміну. Виконання цих умов створить міцний плацдарм для подальшого розвитку правової держави.

Передумовою інституційної реформи є подолання хронічної корумпованості влади. У 2017 р. автори «IMF Selected Issues» зазначили, що

рівень корупції в Україні надзвичайно високий, його зменшення важливо для прискорення процесу економічного зближення з рештою Європи [25, с. 3]. Незважаючи на значний прогрес в реформуванні антикорупційної системи, корупція залишається головною перешкодою до верховенства права.

Відбудова інфраструктури. Реалії позиційної, тривалої повномасштабної війни не дозволяють нам відкладати відбудову на невизначний період «після перемоги». Зараз нам необхідні всі ресурси, щоб здобути перемогу. Крім того, Україні потрібно не лише відновити знищене, а й модернізувати інфраструктуру: транспортну, промислову та соціальну.

Вітчизняні експерти виокремлюють три джерела фінансування відбудови: міжнародна підтримка, приватний капітал та військові репарації Росії. Про міжнародну підтримку багато написано, але у контексті післявоєнної відбудови, що вже не актуально. Головними аргументами для залучення коштів донорів та приватних інвесторів до модернізації стане успіх безпекової та інституційної реформи, зміст яких був викладений раніше. Замість російських репарацій теоретично можливо використати їхні заморожені активи.

Особливу увагу потрібно приділити відбудові фінансової інфраструктури, точніше буде сказати – створенню сучасної фінансової системи з використанням всього спектру найновітніших інструментів банківського сектору та фондового ринку. Саме обіг цінних паперів та розвинена структура інститутів спільного інвестування дозволить суттєво покращити інвестиційний клімат та буде сприяти залучення додаткових коштів від інвесторів з усього світу [26]. Мова в даному контексті йде і про ринок державних облігаційних запозичень, і про обіг корпоративних боргових паперів, і про IPO та торгівлю акціями в цілому.

Інноваційна реформа. Українська нація вже давно усвідомила необхідність реформування освітньої системи, її якісний стрибок від пострадянської до європейської. Було проведено чимало освітніх реформ, й на сьогоднішній день можна сказати, що їх сукупна дія призвела до позитивних змін. Однак, старі проблеми шкіл та університетів залишаються, до них додаються виклики воєнного часу.

Нова освітня реформа, безумовно, має за мету зробити ще один великий крок в бік інноваційної держави. З нашого боку, нагадаємо, що після гарного плану повинна слідувати бездоганна реалізація.

Ми вважаємо, що інноваційна реформа повинна містити: впровадження реальної (на противагу декларативної) профорієнтації у школі, бо переважна більшість випускників не задоволена обраною професією; підвищення заробітної плати викладачів, щоб повернути престижність цієї професії та привернути увагу нового покоління педагогів; орієнтація освітніх програм на практичне використання отриманих знань, сучасність матеріалу, що викладається; розвиток дисциплін STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics), безпеки, кібербезпеки та педагогіки.

Перспективи подальшого розвитку досліджень. Дане дослідження дає багато приводів для роздуму та пошуків найефективніших шляхів впровадження вищевказаних пропозицій. Звичайно буде супротив: супротив корумпованої влади, супротив представників великого бізнесу, нерозуміння

слабоосвічених верств населення тощо. Реалізація реформ потребує попереднього проведення достатньо потужної інформаційної компанії. Також на часі стоїть питання напрацювання дотичних законодавчих актів, які б дали змогу в повній мірі використати весь потенціал перетворень. Пенсійна реформа, медична реформа, реформа освіти – ось далеко неповний список незакінчених розбудов соціальних аспектів економічного розвитку і відповідно рівня конкурентоспроможності. Наприклад, неможливість проведення повноцінних операцій на фондових ринках, яка обумовлена відсутністю відповідного законодавства, не дає можливості перейти нашій державі на сучасні стандарти в вищевказаних напрямках соціального забезпечення [27]. Без підвищення загальної фінансової грамотності населення реалізація наших пропозицій теж стає достатньо проблематичною. Повернення довіри до інститутів спільного інвестування задля налагодження повномірного процесу трансформації заощаджень в інвестиції є беззаперечно одним з найважливіших кроків реалізації інноваційних стратегій. Тому подальші ефективні кроки на шляху підвищення конкурентоспроможності України повинні бути спрямовані на дослідження та перетворення і в інших напрямках нашої соціально-економічної моделі.

Висновок. Результатом дослідженням є обґрунтування головних принципів політики щодо підвищення національної конкурентоздатності, посиляючись на емпіричну аналітику вчених зі світовим ім'ям та вагомим інституцій, власне статистичне дослідження, економічну історію України. На нашу думку, реформа повинна бути побудована з чотирьох послідовних кроків: безпекова, інституційна реформи, відбудова інфраструктури та інноваційна реформа. Саме така послідовність забезпечить найкраще впровадження кожного з нововведень, хоча допускається деякий паралелізм у імплементації. Так, наприклад, безпекова та інституційна реформа може проводитись одночасно.

Сенс безпекової реформи полягає у поверненні впевненості іноземного капіталу та вітчизняного бізнесу в Україну. Інституційна реформа закладе передумови формування довіри громадян й приватного сектору до державних органів влади. Вона повинна складатися з виховання громадського патріотизму, боротьби з корупцією, вирощування патріотичних меритократів. Відбудова (модернізація) інфраструктури необхідна для повернення українців з-за кордону, для функціонування складних сучасних підприємств. Залучення коштів для цього напрямку реформ можливо і за рахунок власних джерел перетворення заощаджень в інвестиції, і за рахунок зовнішніх джерел (репарації та конфісковані заморожені активи РФ). Інноваційна реформа виконає головну умову сталого економічного розвитку XXI століття – сталий науково-технологічний прогрес. Основа започаткування впровадження інновацій – це освітня реформа.

Драйвером позитивних змін повинен стати український бізнес та громадянське суспільство: підприємці знають, що їм потрібно для динамічного розвитку, громадяни – для гідного життя. Ми закликаємо вітчизняних вчених та незалежні дослідницькі організації до інформаційного супроводу політиків, активістів та чиновників.

Список використаних джерел

1. Франко Л. С. Державна інноваційна політика у контексті підвищення конкурентоспроможності економіки України: дис. канд. екон. наук: 08.00.03. Суми. 2024. 320 с.
2. Тульчинська С.О., Радкевич, Д.О. Стратегія підвищення конкурентоспроможності українських товаровиробників на світовому ринку. *Economic Synergy*. 2021. №1. С. 29-37. <https://doi.org/10.53920/ES-2021-1-4>
3. Оскольський В. В. Кластеризація – вагомий фактор підвищення конкурентоспроможності економіки України. *Економіка України*. 2014. № 11. С. 4-16.
4. Маршавін Ю.М., Кицак Т.Г., Василенко А.О. Розвиток конкурентних переваг ринку праці України в сучасних умовах. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2022. №1(3). С. 151–163.
5. Jambor A., Babu S. Competitiveness: Definitions, theories and measurement. *Competitiveness of Global Agriculture: Policy Lessons for Food Security*, 2016, 25-45.
6. Furman J. L., Porter M. E. & Stern S. The determinants of national innovative capacity. *Research policy*, 2002, 31(6), 899-933.
7. Aghion P., Cherif R. & Hasanov F. Competition, innovation, and inclusive growth. *International Monetary Fund*. 2021.
8. Lodha S.S., Bhatnagar B.P. & Sharma N. *Global Competitive Advantage. Concepts, Approaches and Perspectives*. 2007.
9. Communication from the Commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the Committee of the regions (2023). Long-term competitiveness of the EU: looking beyond 2030. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2023-03/Communication_Long-term-competitiveness.pdf
10. Zadoia A. Innovativeness of the Ukrainian economy on the way to the EU. *European Vector of Economic Development*. 2024. No.1 (36). PP. 6-17. <https://doi.org/10.32342/2074-5362-2024-1-36-1>
11. Кіянка І. Взаємодія держави і груп тиску в сучасному політичному процесі України. *Демократичне врядування: науковий вісник*. 2009. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26569/kijanka.pdf>
12. Acemoglu D., Johnson S. & Robinson J. A. Institutions as a fundamental cause of long-run growth. *Handbook of economic growth*, 2005, 1, 385-472. URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w10481/w10481.pdf
13. Конституція України. Розділ II. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii>
14. Закон України. Про введення воєнного стану в Україні. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
15. Чи можна проводити мирні зібрання під час воєнного стану? Пояснення експертів Центру громадянських свобод. Цент громадських свобод. URL: <https://ccl.org.ua/news/eksperty-czgs-poyasnyly-chy-mozhna-provodyty-myрни-zibrannya-pid-chas-voennogo-stanu/>

16. Sergii Marchenko discussed with MIGA representatives the attraction of investments to Ukraine through the mechanism of war risk insurance. Government portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/serhii-marchenko-obhovoryv-z-predstavnykamy-miga-zaluchennia-investytsii-v-ukrainu-cherez-mekhanizm-strakhuvannia-vid-voienykh-ryzykiv>
17. Американська корпорація з фінансування міжнародного розвитку (DFC) оголосила п'ять нових проєктів в Україні на понад 380 мільйонів доларів США. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=893bc318-ffd0-426f-af91-b06cfe52f981&title=AmerikanskaKorporatsiiaZ>
18. Марина А., Пеценко М. Страховий ринок України в умовах війни. Цифрова економіка та економічна безпека, 2023, № 5(05), 44-51. <https://doi.org/10.32782/dees.5-7>
19. Мухін М. Прикрите небо. Як працює українська протиповітряна оборона. Chas.News. 2022. URL: <https://chas.news/current/prikrite-nebo-yak-pratsyue-ukrainska-protipovitryana-oborona>
20. Захист неба України: які системи ППО поставили союзники. Слово і діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/08/09/infografika/bezpeka/zaxyst-neba-ukrayiny-yaki-systemy-ppo-postavyly-soyuznyky>
21. The Global Competitiveness Index 4.0 2019 Dataset. URL: https://globaldatabarometer.org/wp-content/uploads/2021/09/WEF_GCI_4.0_2019_Dataset.xlsx
22. Hofstede G. Dimension data matrix. URL: <https://geerthofstede.com/research-and-vsm/dimension-data-matrix/>
23. Шестаковський О. Де пролягають культурні відмінності між регіонами? Досвід застосування методології Г. Хофстеде в Україні. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Великі війни, великі трансформації: історична соціологія 20-го століття, 1914-2014”. 2014. С. 224-226. URL: https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Veliki-vijniveliki-transformatsiyi_2014.pdf#page=224
24. Hofstede G. The 6-D model of national culture. URL: <https://geerthofstede.com/culture-geert-hofstede-gert-jan-hofstede/6d-model-of-national-culture/>
25. IMF, Ukraine: Selected Issues, IMF Country Report, 2017. No. 17/8. URL: <https://www.imf.org/en/Countries>
26. Задоя О.А., Фоменко В.С. Тенденції розвитку портфельних іноземних інвестицій в Україні. Європейський вектор економічного розвитку. 2021. № 1(30). С. 44-54. <https://doi.org/10.32342/2074-5362-2021-1-30-4>
27. Задоя, О. А., Терещук, А. В. Ретроспективний аналіз становлення фондового ринку України: проблеми та перспективні шляхи розвитку. Нобелівський вісник. (2019). № 1(12). С. 23-31. <https://doi.org/10.32342/2616-3853-2019-2-12-3>

References

1. Franko, L.S. (2024). *Derzhavna innovatsiyna polityka u konteksti pidvyshchennya konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy: dys. kand. ekon. nauk: 08.00.03*. [State innovation policy in the context of increasing the

competitiveness of the economy of Ukraine: dissertation. Ph.D. economy Sciences: 08.00.03.]. *Sumy* [Sumy]. 320 p.

2. Tulchynska, S.O., Radkevich, D.O. (2021). *Stratehiya pidvyshchennya konkurentospromozhnosti ukrayins'kykh tovarovyrobnykiv na svitovomu rynku* [A strategy for increasing the competitiveness of Ukrainian producers on the world market]. *Economic Synergy*. No. 1. PP. 29-37. <https://doi.org/10.53920/ES-2021-1-4>

3. Oskolskyi, V.V. (2014). *Klasteryzatsiya – vahomyy faktor pidvyshchennya konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy* [Clustering is a significant factor in increasing the competitiveness of the Ukrainian economy]. *Ekonomika Ukrainy* [Economy of Ukraine]. No. 11. PP. 4-16.

4. Marshavin, Y.M., Kitsak, T.G., Vasylenko, A.O. (2022). *Rozvytok konkurentnykh perevah rynku pratsi ukrayiny vsuchasnykh umovakh* [Development of competitive advantages of the labor market of Ukraine in modern conditions]. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. No. 1(3). PP. 151–163.

5. Jambor, A., Babu, S., (2016). Competitiveness: Definitions, theories and measurement. *Competitiveness of Global Agriculture: Policy Lessons for Food Security*, 25-45.

6. Furman, J. L., Porter, M. E., & Stern, S. (2002). The determinants of national innovative capacity. *Research policy*, 31(6), 899-933.

7. Aghion, P., Cherif, R., & Hasanov, F. (2021). Competition, innovation, and inclusive growth. *International Monetary Fund*.

8. Lodha, S.S., Bhatnagar, B.P., & Sharma, N. (2007). *Global Competitive Advantage. Concepts, Approaches and Perspectives*.

9. Communication from the Commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the Committee of the regions (2023). Long-term competitiveness of the EU: looking beyond 2030. Available at: https://commission.europa.eu/system/files/2023-03/Communication_Long-term-competitiveness.pdf (Accessed 15 September 2024).

10. Zadoia, A. (2024). Innovativeness of the Ukrainian economy on the way to the EU. *European Vector of Economic Development*. No.1 (36). PP. 6-17. <https://doi.org/10.32342/2074-5362-2024-1-36-1>

11. Kiyanka, I. (2009). *Vzayemodiya derzhavy i hrup tysku v suchasnomu politychnomu protsesi Ukrainy* [Interaction of the state and pressure groups in the modern political process of Ukraine]. *Demokratychnye vryaduvannya: naukovyy visnyk* [Democratic governance: scientific bulletin]. Available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jan/26569/kijanka.pdf> (Accessed 15 September 2024).

12. Acemoglu, D., Johnson, S., & Robinson, J. A. (2005). Institutions as a fundamental cause of long-run growth. *Handbook of economic growth*, 1, 385-472. Available at: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w10481/w10481.pdf (Accessed 18 September 2024).

13. *Konstytutsiya Ukrainy. Rozdil II. Prava, svobody ta obov'yazky lyudyny i hromadyanyna* [Constitution of Ukraine. Section II. Rights, freedoms and duties of a person and a citizen]. Available at: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii> (Accessed 19 September 2024).

14. *Zakon Ukrayiny. Pro vvedennya voyennoho stanu v Ukrayini*. [Law of Ukraine. About the introduction of martial law in Ukraine]. *Verkhovna rada Ukrayiny* [Verkhovna Rada of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (Accessed 19 September 2024).

15. *Chy mozhna provodyty myrni zibrannya pid chas voyennoho stanu? Poyasnennya ekspertiv Tsentru hromadyans'kykh svobod* [Can peaceful assemblies be held during martial law? Explanation of the experts of the Center for Civil Liberties]. *Tsent hromads'kykh svobod* [Center for civil liberties]. Available at: <https://ccl.org.ua/news/eksperty-czgs-poyasnyly-chy-mozhna-provodyty-myrni-zibrannya-pid-chas-voyennogo-stanu/> (Accessed 22 September 2024).

16. Sergii Marchenko discussed with MIGA representatives the attraction of investments to Ukraine through the mechanism of war risk insurance. Government portal. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/en/news/serhii-marchenko-obhovoryv-z-predstavnykamy-miga-zaluchennia-investytsii-v-ukrainu-cherez-mekhanizm-strakhuvannia-vid-voiennykh-ryzykiv> (Accessed 23 September 2024).

17. *Amerykans'ka korporatsiya z finansuvannya mizhnarodnoho rozvytku (DFC) oholosyla p'yat' novykh proektiv v Ukrayini na ponad 380 mil'yoniv dolariv SSHA* [The American International Development Finance Corporation (DFC) announced five new projects in Ukraine worth more than \$380 million]. *Ministerstvo ekonomiky Ukrayiny* [Ministry of Economy of Ukraine]. Available at: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=893bc318-ffd0-426f-af91-b06cfe52f981&title=AmerikanskaKorporatsiiaZ> (Accessed 26 September 2024).

18. Maryna, A., & Petsenko, M. (2023). *Strakhovyy rynek Ukrayiny v umovakh viyny* [The insurance market of Ukraine in conditions of war]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka* [Digital Economy and Economic Security], no. 5(05), pp. 44-51. <https://doi.org/10.32782/dees.5-7>

19. Mukhin, M. (2022). *Prykryte nebo. Yak pratsyuye ukrayins'ka protypovitryana oborona* [Overcast sky. How Ukrainian air defense works]. *Chas.News*. Available at: <https://chas.news/current/prikryte-nebo-yak-pratsyuye-ukrainska-protipovitryana-oborona> (Accessed 29 September 2024).

20. *Zakhyst neba Ukrayiny: yaki systemy PPO postavyly soyuznyky* [Defense of the sky of Ukraine: what air defense systems have been installed by the allies]. *Slovo i dilo* [Word and deed]. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2023/08/09/infografika/bezpeka/zaxyst-neba-ukrayiny-yaki-systemy-ppo-postavyly-soyuznyky> (Accessed 27 September 2024).

21. The Global Competitiveness Index 4.0 2019 Dataset. Available at: https://globaldatabarometer.org/wp-content/uploads/2021/09/WEF_GCI_4.0_2019_Dataset.xlsx (Accessed 29 September 2024).

22. Hofstede, G. Dimension data matrix. Available at: <https://geerthofstede.com/research-and-vsm/dimension-data-matrix/> (Accessed 29 September 2024).

23. Shestakovskiy, O. (2014). *De prolyahayut' kul'turni vidminnosti mizh rehionamy? Dosvid zastosuvannya metodolohiyi H. Khofstede v Ukrayini* [Where are the cultural differences between regions? Experience of applying H. Hofstede's methodology in Ukraine]. *Materialy mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi "Velyki viyny, velyki transformatsiyi: istorychna sotsiolohiya 20-*

ho stolittya, 1914-2014” [Materials of the international scientific and practical conference “Great wars, great transformations: historical sociology of the 20th century, 1914-2014”]. PP. 224-226. Available at: https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Veliki-vijniveliki-transformatsiyi_2014.pdf#page=224 (Accessed 29 September 2024).

24. Hofstede, G. The 6-D model of national culture. Available at: <https://geerthofstede.com/culture-geert-hofstede-gert-jan-hofstede/6d-model-of-national-culture/> (Accessed 29 September 2024).

25. IMF (2017), Ukraine: Selected Issues, IMF Country Report No. 17/8. Available at: <https://www.imf.org/en/Countries> (Accessed 30 September 2024)

26. Zadoya O.A., Fomenko V.S. (2021). *Tendentsiyi rozvytku portfel'nykh inozemnykh investytsiy v Ukrayini* [Trends in the development of portfolio foreign investments in Ukraine]. *Yevropeys'kyy vektor ekonomichnoho rozvytku* [European vector of economic development]. No. 1(30). PP. 44-54. <https://doi.org/10.32342/2074-5362-2021-1-30-4>

27. Zadoya, O. A., Tereshchuk, A. V. (2019). *Retrospektyvnyy analiz stanovlennya fondovoho rynku Ukrayiny: problemy ta perspektyvni shlyakhy rozvytku* [Retrospective analysis of the formation of the stock market of Ukraine: problems and promising ways of development]. *Nobelivs'kyy visnyk* [Nobel Herald]. No. 1(12). PP. 23-31. <https://doi.org/10.32342/2616-3853-2019-2-12-3>

WAYS OF IMPLEMENTING A COMPLEX APPROACH TO INCREASE THE COMPETITIVENESS OF UKRAINE

Alisa S. Mahdich, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine).

E-mail: engprog@duan.edu.ua

Oleksandr A. Zadoia, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine).

E-mail: o.zadoia@duan.edu.ua

Artem M. Novikov, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv (Ukraine).

E-mail: artyom_novikoff@yahoo.com

<https://doi.org/10.32342/3041-2153-2024-2-37-8>

Keywords: *competitiveness, productivity, incentives, security reform, institutional reform, infrastructure reconstruction, innovation reform, digitalization, elites, business, public, socio-economic model, cultural dimension, education*

JEL classification: *O10; O30; H54; L21; Z13*

The study focuses on examining the key factors influencing the competitive state of Ukraine's socio-economic model at the current stage of development. An analysis of major macroeconomic parameters on the eve of Russia's full-scale invasion revealed substantial potential for economic recovery following the losses incurred due to COVID-19 pandemic restrictions. Taking into account recent European Union reforms aimed at enhancing competitiveness based on the European Commission's Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, and the Committee of the Regions, titled «Long-term competitiveness of the EU: looking beyond 2030,» certain

related directions for implementing relevant transformations in Ukraine have been identified. As a result, the authors developed a comprehensive approach to enhance the competitiveness of Ukraine. Correspondingly, possible pathways for implementing specific components of this comprehensive approach were proposed. It has been determined that, through incentives involving public and business influence on the elite, it is necessary to ensure the development, implementation, and monitoring of the most urgent reforms, namely: security reform, institutional reform, infrastructure reconstruction, and innovation reform. The most critical steps were identified, primarily involving the deepening of cooperation with foreign partners at both business and governmental levels. The need for decisive action against corruption in all areas of life and the urgent institutional reform required was also highlighted. Using G. Hofstede's cultural dimensions theory, a regression analysis was conducted to explore the relationship between institutional quality ratings from the "Global Competitiveness Index" and Ukraine's cultural dimension values. Based on these calculations and the evaluation of statistical correlation density through the determination coefficient, it was found that higher individualism correlates with higher institutional quality, while higher power distance correlates with lower institutional quality. The dependency of institutions on other cultural dimensions was too weak to indicate a meaningful relationship; however, graphical analysis of long-term orientation and uncertainty avoidance suggested a shared dynamic. Three main directions for implementing institutional reform were proposed: fostering civic patriotism among the population, combating the old, corrupt, anti-national elite (oligarchs), and cultivating patriotic meritocrats as replacements. Meeting these conditions would establish a strong foundation for further development of a rule-of-law state. Regarding infrastructure reconstruction and innovation reform, plans for modernization and digitalization were proposed. Particular attention should be paid to implementing and utilizing modern tools to leverage the full spectrum of financial and stock market opportunities. The implementation of modern educational approaches at all levels is also of great importance. The successful combination and implementation of these proposed processes will lead to increased productivity and competitiveness. The driver of positive changes should be Ukrainian business and civil society: entrepreneurs understand what is needed for dynamic growth, and citizens know what is required for a decent life.

Одержано 04.10.2024.